

**O‘ZBEKISTONDA IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASH
YO‘NALISHLARI VA DRAYVERLARI**

Seytaliev Maksadbek Mamaduraem o‘g‘li

Annotatsiya: Mazkur tezisda O‘zbekistonda iqtisodiy o‘shishni ta’minlashning asosiy yo‘nalishlari va zamonaviy drayverlari tahlil qilingan. Mamlakat iqtisodiy rivojlanishida investitsiyalar, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, inson kapitali, xususiy tadbirkorlik va eksport salohiyatining o‘rni yoritilgan. Shuningdek, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish, sanoat va xizmatlar sohasini rivojlantirish hamda hududiy iqtisodiy faollikni oshirish masalalari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, barqaror iqtisodiy o‘shishni ta’minlash uchun investitsion muhitni yaxshilash, innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish, mehnat unumdorligini oshirish va raqamli transformatsiyani jadallashtirish muhim hisoblanadi. Mazkur yo‘nalishlarning uyg‘un rivojlanishi O‘zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligi va barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Iqtisodiy o‘shish, iqtisodiy rivojlanish, O‘zbekiston iqtisodiyoti, iqtisodiy o‘shish drayverlari, iqtisodiy siyosat, makroiqtisodiy barqarorlik, investitsiyalar, investitsion faollik, xorijiy investitsiyalar, innovatsiyalar.

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotida globallashtirish, texnologik taraqqiyot, raqamlashtirish va xalqaro iqtisodiy munosabatlarning jadallashuvi mamlakatlar oldiga barqaror iqtisodiy o‘shishni ta’minlash bilan bog‘liq yangi vazifalarni qo‘ymoqda. Iqtisodiy o‘shish mamlakatning ishlab chiqarish salohiyatini kengaytirish, aholi daromadlarini oshirish, yangi ish o‘rinlarini yaratish, investitsion faollikni kuchaytirish va milliy iqtisodiyotning xalqaro raqobatbardoshligini ta’minlashning muhim omili hisoblanadi. Shu sababli iqtisodiy o‘shishning mavjud manbalarini aniqlash, yangi drayverlarini

shakllantirish va ularning samaradorligini oshirish zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida namoyon bo‘lmoqda.

O‘zbekistonda ham so‘nggi yillarda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, tadbirkorlikni rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash, sanoat va xizmatlar sohasini kengaytirish hamda eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur jarayonlar iqtisodiy o‘shishning yangi manbalarini shakllantirish bilan birga, uning tarkibiy tuzilmasida ham muhim o‘zgarishlarni yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, investitsiyalar, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, inson kapitali, xususiy tadbirkorlik va yuqori qo‘shilgan qiymat yaratish imkoniyatlari iqtisodiy o‘shishning istiqbolli drayverlari sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, O‘zbekistonda iqtisodiy o‘shishni ta‘minlashning ustuvor yo‘nalishlari va asosiy drayverlarini aniqlash, ularning iqtisodiy rivojlanishga ta‘sirini baholash hamda mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ayniqsa, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, innovatsion faoliyatni rag‘batlantirish, raqamli transformatsiyani jadallashtirish va inson kapitaliga investitsiyalarni kengaytirish orqali uzoq muddatli hamda barqaror iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash mumkin. Mazkur tezisda O‘zbekistonda iqtisodiy o‘shishning asosiy yo‘nalishlari va zamonaviy drayverlari tahlil qilinib, mamlakat iqtisodiy rivojlanishining istiqbolli imkoniyatlari yoritiladi.

O‘zbekistonda iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash yo‘nalishlari va drayverlari mamlakat taraqqiyotining asosiy ustunlari sifatida belgilangan bo‘lib, ular milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish, aholi turmush darajasini oshirish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh bo‘lishni ta‘minlashga qaratilgan. Bu yo‘nalishlar doirasida sanoatni modernizatsiya qilish, xizmat ko‘rsatish tarmoqlarini rivojlantirish, qishloq xo‘jaligini diversifikatsiya qilish, yuqori texnologiyali ishlab chiqarishni yo‘lga qo‘yish, infratuzilmani kengaytirish

hamda raqamli iqtisodiyotning salohiyatidan keng foydalanish kabi ustuvor vazifalar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, inson kapitaliga sarmoya kiritish, ta'lim sifatini oshirish, sog'liqni saqlash tizimini takomillashtirish va ijtimoiy himoya mexanizmlarini kuchaytirish orqali ham barqaror iqtisodiy o'sishga erishish rejalashtirilgan. Investitsiyalarni jalb qilish, eksportni kengaytirish va hududiy rivojlanish dasturlarini amalga oshirish ham iqtisodiy o'sishning muhim drayverlari hisoblanadi. Demak, O'zbekiston iqtisodiy rivojlanish strategiyasida nafaqat ishlab chiqarish ko'lamini kengaytirish, balki iqtisodiyotning samaradorligini oshirish, yangi bozorlarni o'zlashtirish va innovatsiyalarni qo'llash orqali uzoq muddatli barqaror o'sishga erishish maqsad qilib qo'yilgan.

O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ta'minlash yo'nalishlari va drayverlarini quyidagi jadvalda batafsil ko'rib chiqamiz (1-jadval):

1-jadval

O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ta'minlash yo'nalishlari va drayverlari¹

Yo'nalishlar	Drayverlar	Amalga oshirish mexanizmlari
Sanoatni modernizatsiya qilish	Qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish, import o'rnini bosuvchi tovarlarni ishlab chiqarish	Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, sanoat zonalari tashkil etish, yirik korxonalar bilan hamkorlikni kengaytirish
Qishloq xo'jaligini	Yuqori hosilli ekinlar yetishtirish, qishloq	Agrotexnologiyalarni rivojlantirish, suv resurslaridan samarali

¹ Muallif tomonidan tayyorlandi

ilmiy –amaliy anjuman

diversifikatsiya qilish	xo‘jaligi mahsulotlarini chuqur qayta ishlash	foydalanish, klaster tizimini kengaytirish
Xizmat ko‘rsatish tarmoqlarini rivojlantirish	Turizm, transport-logistika, axborot-kommunikatsiya xizmatlarini kengaytirish	Zamonaviy infratuzilma qurish, xizmat sifati va raqobatbardoshligini oshirish
Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish	Elektron tijorat, sun‘iy intellekt, axborot xavfsizligi	Raqamli infratuzilmani kengaytirish, startaplarni qo‘llab-quvvatlash, IT-kadrlar tayyorlash
Inson kapitaliga sarmoya	Ta‘lim sifati, sog‘liqni saqlash tizimi, ijtimoiy himoya	Zamonaviy ta‘lim dasturlari, raqamli tibbiyot, mehnat bozorida yangi ko‘nikmalarni shakllantirish
Energetika va yashil iqtisodiyot	Qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish	Quyosh va shamol elektr stansiyalari qurish, energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish
Hududiy rivojlanish	Hududlarning sanoat salohiyatini ishga solish	Har bir tumanda sanoat zonalari yaratish, mahalliy korxonalarni qo‘llab-quvvatlash
Investitsiyalar va tashqi savdo	To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, eksportni kengaytirish	Xorijiy kompaniyalar bilan hamkorlik, yangi eksport bozorlari

		o‘zlashtirish, soliq va bojxona imtiyozlari
--	--	--

Yuqoridagi jadvalda keltirilgan yo‘nalish va drayverlar O‘zbekistonning iqtisodiy rivojlanishini kompleks tarzda ta‘minlashga qaratilgani ko‘rinadi. Sanoatni modernizatsiya qilish orqali yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarilishi nafaqat ichki ehtiyojni qoplash, balki eksportni kengaytirishga ham xizmat qiladi. Qishloq xo‘jaligi sohasidagi islohotlar esa oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash va eksportbop mahsulotlarni ko‘paytirishga imkon beradi. Xizmat ko‘rsatish tarmoqlarining kengayishi bandlikni oshirish va iqtisodiyotning barqaror daromad manbalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar esa zamonaviy global iqtisodiy jarayonlarga integratsiyalashish imkonini beradi. Inson kapitaliga yo‘naltirilgan siyosat uzoq muddatli o‘shishning asosiy omili hisoblanib, ta‘lim va sog‘liqni saqlash tizimidagi islohotlar barqaror ijtimoiy muvozanatni ta‘minlaydi. Energetika va yashil iqtisodiyot yo‘nalishi esa ekologik barqarorlikni ta‘minlab, energiya mustaqilligini oshiradi. Hududiy rivojlanish va investitsiyalarni jalb qilish iqtisodiy faollikni keng hududlarga yoyadi va mamlakatning umumiy o‘shish sur‘atlarini barqarorlashtiradi. Shu tariqa, har bir yo‘nalish o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning uyg‘unligi O‘zbekistonni uzoq muddatli barqaror o‘shishga olib boruvchi muhim drayverlar sifatida qoraladi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, O‘zbekistonda iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash mamlakatning barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari iqtisodiy o‘shishning asosiy drayverlari sifatida investitsiyalar, innovatsiyalar, raqamli texnologiyalar, inson kapitali, tadbirkorlik, sanoat va xizmatlar sohasi hamda eksport salohiyati muhimligini ko‘rsatdi. Shu bois investitsiyalarni yuqori qo‘shilgan qiymat yaratadigan tarmoqlarga yo‘naltirish, iqtisodiyotni

diversifikatsiya qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash zarur. Shuningdek, ta'lim tizimini mehnat bozori talablariga moslashtirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish, kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash hamda raqobat muhitini kuchaytirish maqsadga muvofiq. Eksport tarkibini diversifikatsiya qilish va yangi tashqi bozorlarni o'zlashtirish ham iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Umuman olganda, innovatsiya, raqamlashtirish, inson kapitali va tadbirkorlikka asoslangan yangi iqtisodiy o'sish drayverlarini shakllantirish O'zbekistonning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6079-sonli Farmoni
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentyabrdagi "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi PF-158-sonli Farmoni
3. Shodmonov Sh.Sh. Iqtisodiyot nazariyasi: Darslik. – T.: «LESSON PRESS» nashriyoti, 2021. 768 bet.
4. T.T.Jo'rayev, M.A.Hamdammov. Iqtisodiyot nazariyasi. (Darslik). "Fan va texnologiyalar nashriyot-matbaa uyi", 2024. 504 bet.
5. Mamatov M.A. Iqtisodiy o'sish: O'quv qo'llanma – T.: TDIU, 2021. 435 bet. (Ushbu kitob universitet ARMdagi PDF variantda mavjud).
6. Xajiyev B.D., Abdullayev S.O., Mambetjanov Q.Q. O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasi. Darslik. – T.: "Zebo yulduzlari MChJ", 2018. - 417 bet.
7. Mamatov M.A., Abduvohidov A.A., Berdiyev G., va boshqalar Iqtisodiy o'sish: Darslik– T.: TDIU, GulDU «Ziyo nashr matbaa», 2022. – 484 bet.
8. Istvan Konya. Economic growth in small open economies. Budapest, Hungary. 2018.